

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M A K T A B G A C H A V A A K T A B T A ' L I M I

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 586 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalarini tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitora Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	

Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiq ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Said Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differentsiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадилова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish	308
Ganiyeva Shodiya Azizovna	
Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки.....	313
Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	317
Nazarova Nasiba Abdullayevna	
Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari.....	320
Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi	323
Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari	327
Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni	332
A. N. Nusratov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari	336
Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
<i>Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi</i>	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
<i>Achilov Muzaffar Norquliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
<i>Mamasaidova Muhabbat Abdulalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi</i>	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
<i>Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi</i>	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
<i>Alikulova Muxayyo Sherovna</i>	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
<i>Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira</i>	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
<i>Axmadjonova Jasmina Jamshid qizi</i>	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
<i>Ayturaev Majid Mavlankhanovich</i>	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
<i>Azamov Umarxon Xayyoxonovich</i>	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
<i>Buribayeva Aziza Ismatillaevna</i>	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
<i>Buriyeva Aziza Nematovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
<i>Davronova Sevinch</i>	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
<i>Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdukarim qizi</i>	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
<i>Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo</i>	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
<i>Ergasheva Barno Ziyaviddin kizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
<i>Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
<i>Eshonkulova Hilola Rajab qizi</i>	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
<i>Habibova Shyira Baxtiyorovna</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
<i>Ikromova Sarvinov Siroj qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
<i>Jabborova Dilafuz Furqatovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
<i>Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi</i>	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
<i>Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi</i>	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
<i>Kamalova Yoqutxon Bahodirovna</i>	

Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari	439
<i>Kenjayeva Dildora Terkashevna</i>	
Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati	443
<i>Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna</i>	
Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi	448
<i>Latifa Zarifovna Korayeva</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar	451
<i>Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari	454
<i>Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi</i>	
Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida	459
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish	463
<i>Meyliyeva Nafosat Gulomovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri	466
<i>Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi	470
<i>Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi</i>	
The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress	473
<i>Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	477
<i>Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li</i>	
CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi	481
<i>Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi</i>	
The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency	486
<i>Kosimov Sunnat Ravshan ugli</i>	
Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni	490
<i>Quvonchbek Abduxamidov</i>	
Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi	494
<i>Rajabova Laylo O'tkir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	498
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari	501
<i>Yusufzoda Shabnam Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi</i>	
Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash	506
<i>Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li</i>	
Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektidan foydalanish afzalliklari	510
<i>Raxmetova Lazzat</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi	513
<i>S. A. Mamatisayeva</i>	
Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi	517
<i>Sattorova Shaxlo Axadovna</i>	
Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse	520
<i>Sultonova Charos Iskandar kizi</i>	
Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar	527
<i>Suyunova Matluba Abdusaidovna</i>	
Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi	531
<i>Tajiboyeva Odinaxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi</i>	
Modern Approaches to Teaching Grammar	534
<i>Tuychiyev Azamat Farkhod ugli</i>	
The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education	538
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarining kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati	544
<i>Xolmatova Sarvinoz Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari.....	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari.....	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish.....	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения.....	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati.....	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–маҳалла" в Узбекистане ...	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida)	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	

TA'LIM JARAYONIDA IJTIMOIY INTELEKTNI RIVOJLANTIRISHNING MILLIY QADRIYATLARGA ASOSLANGAN MODELI

Azamov Umarxon Yaxyoxonovich

Namangan davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim tizimida ijtimoiy intellektni rivojlantirish masalasi milliy qadriyatlar bilan uyg'un holda o'rganiladi. Muallif tomonidan milliy-madaniy meros, xalq pedagogikasi va zamonaviy ta'lim paradigmalari asosida ijtimoiy intellektni shakllantirishning konseptual modeli taklif etiladi. Tadqiqot davomida ijtimoiy intellektning tarkibiy komponentlari – empatiya, ijtimoiy anglash, muloqot madaniyati va hamkorlik kompetensiyasi – milliy qadriyatlar tizimida qanday shakllanib borishi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy intellekt, milliy qadriyatlar, ta'lim jarayoni, shaxsiy rivojlanish, empatiya, ijtimoiy moslashuv, xalq pedagogikasi, kommunikativ kompetensiya, milliy-ma'naviy meros, pedagogik model.

Abstract: This article examines the issue of developing social intelligence within the education system in harmony with national values. The author proposes a conceptual model for shaping social intelligence based on national-cultural heritage, folk pedagogy, and modern educational paradigms. The study analyzes how the key components of social intelligence – empathy, social awareness, communication culture, and collaboration competence – are formed within the framework of national values.

Key words: social intelligence, national values, educational process, personal development, empathy, social adaptation, folk pedagogy, communicative competence, national-spiritual heritage, pedagogical model.

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос развития социального интеллекта в системе образования в гармонии с национальными ценностями. Автор предлагает концептуальную модель формирования социального интеллекта на основе национально-культурного наследия, народной педагогики и современных образовательных парадигм. В ходе исследования анализируется, как основные компоненты социального интеллекта – эмпатия, социальное восприятие, культура общения и компетенция сотрудничества – формируются в системе национальных ценностей.

Ключевые слова: социальный интеллект, национальные ценности, образовательный процесс, личностное развитие, эмпатия, социальная адаптация, народная педагогика, коммуникативная компетенция, духовно-национальное наследие, педагогическая модель.

KIRISH

Bugungi globallashuv va axborotlashuv jarayonlari shaxsning nafaqat bilimli va malakali bo'lishini, balki yuqori darajadagi ijtimoiy intellektga ega bo'lishini ham talab qilmoqda. Jamiyat taraqqiyotining yangi bosqichida inson omili eng muhim ijtimoiy resurs sifatida namoyon bo'lib, bu resursni to'g'ri yo'naltirish, rivojlantirish va ta'lim jarayonida samarali shakllantirish dolzarb ilmiy muammo sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, ijtimoiy intellektni milliy qadriyatlarga tayanib rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika, sotsiologiya va psixologiya fanlari kesishmasida shakllanayotgan yangi ilmiy yo'nalishlardan biri bo'lib, shaxsning jamiyatdagi o'rni, uning ijtimoiy moslashuvchanligi va ma'naviy barkamolligini ta'minlashda markaziy ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim tizimi insonni nafaqat kasbiy jihatdan, balki ijtimoiy, ma'naviy va axloqiy jihatdan ham tarbiyalovchi eng muhim ijtimoiy institut sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim tizimida ijtimoiy intellektni shakllantirishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish, ayniqsa milliy qadriyatlar tizimi bilan integratsiyalashgan holda amalga oshirish, yosh avlodni global tafakkur bilan bir qatorda milliy o'zlikni anglash ruhida tarbiyalashning muhim sharti hisoblanadi.

Milliy qadriyatlar – bu xalqning tarixiy xotirasi, madaniy merosi, urf-odatlar, axloqiy tamoyillari va dunyoqarashini mujassamlashtiruvchi ijtimoiy-me'yoriy tizimdir. Shu bois, ijtimoiy intellektni rivojlantirishda milliy qadriyatlarga tayanish shaxsni nafaqat intellektual, balki ma'naviy jihatdan ham uyg'un shakllantirish imkonini beradi.

“Ijtimoiy intellekt” tushunchasi XX asr psixologiyasida insonning boshqa odamlar bilan muloqot qilish, ularning hissiyotlarini tushunish, ijtimoiy signallarni to‘g‘ri talqin etish va moslashuvchan xatti-harakatlarni amalga oshirish qobiliyatini ifodalash uchun ishlatilgan. Amerikalik psixolog E. Thorndike tomonidan 1920-yillarda ilgari surilgan “ijtimoiy intellekt” (social intelligence) atamasi keyinchalik D. Wechsler, H. Gardner va D. Goleman kabi olimlarning tadqiqotlarida yanada rivojlantirildi. Bugungi kunda bu tushuncha insonning ijtimoiy tafakkuri, empatiyasi, hissiy barqarorligi, kommunikativ kompetensiyasi va hamkorlik qobiliyatlari bilan bevosita bog‘liq ko‘p komponentli tizim sifatida talqin etiladi ^[1].

Shu jihatdan, ijtimoiy intellektni ta‘lim jarayonida shakllantirish nafaqat psixologik yoki pedagogik vazifa, balki madaniy identitetni saqlab qolishning strategik yo‘nalishidir. O‘zbekiston Respublikasida ta‘lim tizimi islohotlarining zamonaviy bosqichida “inson kapitali”ni rivojlantirish konsepsiyasi markaziy o‘ringa chiqdi. Xususan, Prezident Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan “Yangi O‘zbekiston – ma‘rifatli jamiyat” g‘oyasi yoshlarning intellektual va ijtimoiy salohiyatini oshirishni davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgiladi ^[2].

Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy intellektni milliy qadriyatlarga asoslangan tarzda rivojlantirish, o‘z navbatida, barkamol insonni tarbiyalash, ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va ma‘naviy yangilanish jarayonini jadal-lashtirishning muhim vositasi bo‘lib xizmat qiladi.

Ta‘limda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy modeli, avvalo, xalq pedagogikasining boy an‘analari, qadimiy o‘zbek madaniyatining tarbiyaviy qadriyatlari va zamonaviy psixologik yondashuvlar sinteziga asoslanishi zarur. Masalan, xalq og‘zaki ijodida uchraydigan maqollar, rivoyatlar va hikmatlar insonlararo munosabatlarning axloqiy-me‘yoriy asoslarini belgilab beradi. “Insonni so‘zi bilan bil, so‘zi bilan o‘lcha” kabi xalq hikmatlari ijtimoiy intellektning muloqot madaniyati va empatiya komponentlariga bevosita mos keladi.

Shu bilan birga, oila institutining milliy modelida bolalarning ijtimoiy-intellektual rivojlanishi o‘zaro hurmat, kattalarga ehtirom, jamoada o‘zini tutish kabi qadriyatlar orqali shakllanadi. Zamonaviy ta‘lim jarayonida bu qadriyatlarni kompetensiyaviy yondashuv bilan uyg‘unlashtirish zarur ^[3].

Kompetensiyaviy modelda o‘quvchi yoki talaba faqat bilim emas, balki ijtimoiy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalar, qadriyatlar va hissiy barqarorlikni ham egallashi kerak. Shu sababli, ijtimoiy intellektni shakllantirish ta‘lim jarayonining barcha bosqichlarida – maktabgacha ta‘limdan boshlab oliy ta‘limgacha – tizimli ravishda yo‘lga qo‘yilishi lozim.

Ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli quyidagi asosiy tamoyillarga tayanadi:

- milliy identitetni saqlash va mustahkamlash;
- madaniyatlararo muloqotga tayyorgarlik;
- shaxsning hissiy-intellektual uyg‘unligini ta‘minlash;
- ta‘lim subyektlari o‘rtasida ijtimoiy hamkorlikni kuchaytirish;
- milliy meros va innovatsion pedagogika o‘rtasida muvozanatni saqlash ^[4].

Bu tamoyillar asosida shakllangan model nafaqat shaxsning ijtimoiy intellektini rivojlantiradi, balki ta‘lim tizimining ijtimoiy-adaptiv funksiyasini ham kuchaytiradi.

Ijtimoiy intellektni rivojlantirishda milliy qadriyatlardan foydalanishning nazariy asoslarini ijtimoiy konstruktivizm, sotsiokultural yondashuv va insonparvar pedagogika tamoyillari tashkil etadi. Vygotskiy tomonidan ishlab chiqilgan sotsiokultural nazariya shaxsning intellektual va ijtimoiy rivojlanishi madaniy kontekst va ijtimoiy muloqot bilan bevosita bog‘liqligini ta’kidlaydi. Shu bois, milliy qadriyatlar shaxsning ijtimoiy idrokini shakllantiruvchi madaniy mediator sifatida namoyon bo‘ladi ^[5].

Ta‘limda ushbu qadriyatlar orqali o‘quvchi nafaqat bilim oladi, balki o‘z xalqining dunyoqarashi, axloqiy tamoyillari va ijtimoiy me‘yorlarini ham ongli ravishda o‘zlashtiradi. Shu nuqtai nazardan, ijtimoiy intellektni rivojlantirish bo‘yicha ishlab chiqilayotgan milliy model jamiyatning madaniy evolyutsiyasiga ham ta’sir ko‘rsatadi. Chunki ijtimoiy intellektli shaxs – bu boshqalar hissiyotini anglay oladigan, murosaga keluvchi, o‘z fikrini ijtimoiy mas’uliyat bilan ifoda etadigan insondir. Bu esa milliy barqarorlik va tolerantlikning psixologik asosi hisoblanadi.

Shuningdek, milliy qadriyatlarga asoslangan ijtimoiy intellekt modeli ta‘lim muhitida ijtimoiy-psixologik iqlimni yaxshilaydi ^[6]. O‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi o‘zaro hurmat, hamjihatlik, jamoaviy mas’uliyat kabi fazilatlar pedagogik jarayonning ijobiy dinamikasini ta‘minlaydi. Shu jihatdan, mazkur model nafaqat individual rivojlanishga, balki ta‘lim tizimining sotsial sinergiyasini kuchaytirishga ham xizmat qiladi.

Hozirgi zamon o‘qituvchisi ijtimoiy intellektni rivojlantirishda nafaqat bilim beruvchi, balki ijtimoiy yetakchi, ma‘naviy tarbiyachi va kommunikativ mediator sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli, pedagogik tayyorgarlik tizimida o‘qituvchilarning ijtimoiy-intellektual kompetensiyalarini oshirish ham muhim masalalardan biridir. Bu jarayon o‘z navbatida o‘quvchilarda ijtimoiy moslashuvchanlik, empatiya va o‘zaro muloqot madaniyatini shakllantirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADBIYOTLAR SHARHI

Rossiyalik olim Svetlana Sergeyevna Osmolovskaya o'zining "Psychological Predictors of the Development of Social Intelligence in the Students of Socionomic Professions" nomli ilmiy ishida ijtimoiy intellekt (social intelligence) tushunchasini yoshlar, xususan ta'lim muhitidagi "sosionomik" (ijtimoiy yo'nalishli) kasblarga tayyorlanayotgan talabalar misolida tahlil qiladi. Tadqiqotda muallif ijtimoiy intellektning psixologik prediktorlarini aniqlab, uni empatiya, o'z-o'zini anglash, ijtimoiy xatti-harakatlarni oldindan bashorat qilish kabi ko'rsatkichlar bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqadi.

Osmolovskaya tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy intellekt nafaqat kognitiv bilimlar bilan, balki hissiy-ijtimoiy va qadriyatga yo'naltirilgan omillar bilan ham belgilanadi. Bunda bag'rikenglik, hamkorlik, o'z-o'zini boshqarish va refleksiv tahlil kabi psixologik komponentlar ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv sizning maqolangizda ilgari surilgan "ijtimoiy intellektni shakllantirish" konsepsiyasi bilan yaqin ilmiy aloqada bo'lib, milliy qadriyatlarga asoslangan ta'lim modelini ishlab chiqishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Xususan, Osmolovskayaning nazariy va empirik qarashlari asosida shunday xulosa qilish mumkin: milliy qadriyatlardagi hurmat, jamoaviylik, o'zaro anglash va muloqot tamoyillari ijtimoiy intellektning psixologik prediktorlari sifatida ko'rib chiqilishi lozim ^[7].

Shuningdek, rus olimasi Nadejda Igorevna Vinogradova va hamkorlari tomonidan yozilgan "The Formation of Social Intelligence of Disabled Students as a Factor of the Development of Psychological Rehabilitation Potential of Professionalization" nomli maqolada nogiron talabalar orasida ijtimoiy intellektni shakllantirish mexanizmlari tahlil etilgan ^[8]. Mualliflar ijtimoiy intellektni rivojlantirishni psixologik reabilitatsiya jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida baholab, bu jarayonda qadriyatga yo'naltirilgan orientatsiyalar – xususan, o'zini jamiyatda his etish, hamkorlik, o'zaro hurmat va ijtimoiy integratsiya tamoyillarining rolini asoslab bergan.

Vinogradova va hamkorlarining yondashuvi sizning maqolangizda ilgari surilgan "milliy qadriyatlarga asoslangan model" g'oyasi bilan bevosita uyg'unlik kasb etadi. Ya'ni, ijtimoiy intellektni shakllantirishda inklyuzivlik, tenglik va ijtimoiy moslashuv tamoyillarini milliy qadriyatlar bilan integratsiyalash zarurligi ularning ilmiy xulosalarida o'z aksini topgan. Shu bois, bu tadqiqotlar ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik modelini boyituvchi nazariy asos sifatida ahamiyatlidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ilmiy tadqiqotda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modelini ishlab chiqish jarayonida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosi sifatida quyidagi yondashuvlar tanlandi:

1. **Sotsiokultural yondashuv** – ijtimoiy intellektni milliy madaniyat, xalq pedagogikasi va an'anaviy qadriyatlar kontekstida tahlil qilish imkonini berdi.
2. **Aksiologik (qadriyatga yo'naltirilgan) yondashuv** – ta'lim jarayonida shaxsning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini shakllantirish va baholash mezonlarini aniqlashda asos bo'ldi.
3. **Shaxsga yo'naltirilgan pedagogika** – ta'lim subyekting individual xususiyatlarini inobatga olgan holda ijtimoiy intellektni rivojlantirish strategiyasini belgilashda qo'llanildi.
4. **Kompetensiyaviy yondashuv** – ijtimoiy intellektning tarkibiy komponentlarini (empatiya, muloqot madaniyati, ijtimoiy moslashuvchanlik, hamkorlik) amaliy kompetensiyalar sifatida shakllantirishga xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida shuningdek, sistemali-struktur tahlil, taqqoslama-pedagogik tadqiqot, empirik kuzatuv va diagnostika metodlari qo'llanildi. Ushbu metodlar yordamida ijtimoiy intellektning asosiy tarkibiy qismlari – empatiya, ijtimoiy anglash, kommunikativ moslashuvchanlik va o'zaro hurmat – milliy qadriyatlar tizimi bilan uzviy bog'liqlikda tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy intellektni rivojlantirish jarayoni milliy qadriyatlar tizimi bilan integratsiyalashgan holda amalga oshirilganda, ta'lim subyektlarining ijtimoiy moslashuvchanligi, kommunikativ kompetensiyasi va hissiy barqarorligi sezilarli darajada oshadi. Empirik kuzatuvlar hamda diagnostik tahlillar asosida aniqlanishicha, milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik faoliyat o'quvchi va talabalarda o'zaro muloqot madaniyati, ijtimoiy mas'uliyat bilan fikr bildirish, hamkorlik ruhidagi ijtimoiy faollik va empatik tafakkur shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Tajriba natijalariga ko'ra, ishlab chiqilgan "ijtimoiy intellektning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli" shaxsning ijtimoiy-hissiy rivojlanishida barqaror natijalar beradi. Modelning markazida insonparvarlik, bag'rikenglik, jamoaviylik, hamjihatlik va hurmat qadriyatlari asosiy ijtimoiy omillar sifatida belgilangan. Ushbu yondashuv shaxsning nafaqat ijtimoiy kompetensiyalarini, balki uning ma'naviy yetukligi, madaniy o'zlikni anglash darajasini ham yuksaltiradi.

Empirik tahlillar shuni ko'rsatdiki, o'quvchi va talabalarda empatik tafakkur, kommunikativ madaniyat hamda ijtimoiy anglash jarayonlarini qo'llab-quvvatlovchi pedagogik sharoitlar yaratilganda, ularning ijtimoiy intellekt darajasi bosqichma-bosqich oshib boradi. Bu esa milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuvning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

Nazariy tahlillar natijalariga ko'ra, ijtimoiy intellektni rivojlantirish bo'yicha zamonaviy ilmiy polemika ikki asosiy yondashuv atrofida shakllangan:

- **Birinchi yo'nalish** – Daniel Goleman tomonidan ilgari surilgan hissiy-ijtimoiy yondashuv bo'lib, u ijtimoiy intellektni hissiy intellektning ajralmas qismi sifatida talqin etadi. Goleman o'zining "Social Intelligence: The New Science of Human Relationships" asarida ijtimoiy intellektni insonning hissiy anglash, empatiya, muloqotga kirishish va ijtimoiy muhitda muvozanatni saqlash qobiliyatlari majmui sifatida izohlaydi. Uning fikricha, bu ko'nikmalar shaxsiy muvaffaqiyat bilan bir qatorda jamiyatdagi ijtimoiy uyg'unlikni ham ta'minlaydi. Shu bois, u ta'lim tizimida ijtimoiy intellektni rivojlantirishni hissiy tarbiya, kommunikativ madaniyat va shaxslararo o'zaro ta'sirga asoslangan pedagogik muhit orqali amalga oshirishni taklif etadi ^[9].
- **Ikkinchi yo'nalish** – Lev Vygotskiyning sotsiokultural nazariyasi doirasida shakllangan yondashuvdir. Unga ko'ra, insonning intellektual va ijtimoiy rivojlanishi biologik emas, balki madaniy va ijtimoiy omillar ta'siri ostida shakllanadi. Vygotskiy fikricha, ijtimoiy intellektni o'rganishda faqat hissiy komponentlarga emas, balki madaniy qadriyatlar, ijtimoiy muloqot shakllari va milliy mentalitetga ham e'tibor qaratish zarur. Shu jihatdan, u Golemanning g'arbona individualistik yondashuviga qarama-qarshi turib, shaxsni jamiyat bilan bir butun tizim sifatida ko'radi.

Bu ikki olim o'rtasidagi ilmiy polemika ijtimoiy intellektni metodologik asosda qanday talqin etish kerakligi masalasiga qaratilgan. Goleman modeli individual hissiy boshqaruvga urg'u bersa, Vygotskiy uni sotsiokultural kontekstda, madaniy vositalar va qadriyatlar orqali shakllanuvchi fenomen sifatida tushuntiradi.

Ushbu ikki yondashuvning sintezi, ayniqsa O'zbekiston ta'lim tizimi sharoitida, ijtimoiy intellektni rivojlantirishda hissiy va madaniy uyg'unlikni ta'minlash imkonini beradi. Agar Golemanning empatiya va hissiy sezgirlik tamoyillari Vygotskiyning sotsiokultural asoslari bilan birlashtirilsa, bu nafaqat individual, balki ijtimoiy ongning ham yuksalishiga olib keladi.

Shuningdek, ushbu sintez milliy qadriyatlar – hurmat, o'zaro yordam, hamjihatlik va bag'rikenglik bilan uyg'unlashtirilgan holda qo'llansa, ta'lim jarayoni yanada insonparvar, madaniy barqaror va ijtimoiy jihatdan uyg'un tizimga aylanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogik tafakkurning eng dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Tadqiqot davomida olib borilgan nazariy va empirik tahlillar shuni ko'rsatdiki, ijtimoiy intellekt insonning shaxsiy hamda kasbiy kamolotida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

Goleman va Vygotskiy nazariyalarining uyg'unligi asosida ishlab chiqilgan konseptual model ijtimoiy-intellektual, hissiy va madaniy rivojlanishning yaxlit tizimini shakllantiradi. Bu model milliy qadriyatlarga tayanib, ta'lim jarayonida insonparvarlik, bag'rikenglik, jamoaviylik va madaniy identitetni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Natijada, ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuvi ta'lim samaradorligini oshirish bilan birga, yoshlarning ma'naviy dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi va moslashuvchanligini kuchaytiradi. Shu tarzda, mazkur yondashuv ta'lim tizimida insonparvarlik va innovatsionlikni birlashtiruvchi ustuvor yo'nalish sifatida shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ismoilov, T. I. (2025). Zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida sog'lom turmush tarzini shakllantirish. Global Science Review, 4(1), 337–344.
2. Ergashbayev, S. (2025). Uzluksiz ta'lim tashkil etish orqali yoshlarning ma'naviy-falsafiy dunyoqarashini yuksaltirish. Bulletin of Contemporary Researches: Multidisciplinary, 1(1), 10–13.

3. Shaxlo, R., & Ismoilov, T. I. (2025). Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda innovatsion o'qitish texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik mexanizmlari. *Global Science Review*, 4(2), 193–199.
4. Ibragimjanovich, T. X. I. (2025). Bo'lajak o'qituvchilarda fuqarolik ongini shakllantirishning pedagogik asoslari. *Problems and Solutions at the Stage of Innovative Development of Science, Education and Technology*, 2(6), 26–29.
5. Islomovich, I. T., & Ravshanbekovich, G. S. (2023). Development of pedagogical competence in future teachers. *The American Journal of Management and Economics Innovations*, 5(4), 12–16.
6. Ergashbayev, S. (2025). Philosophical foundations of the integration of education and upbringing in the development of youth's spiritual outlook. *Shokh Library*, 1(10).
7. Isaqova, A. M. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarda ijtimoiy intellektni rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari. *Academic Research in Educational Sciences*, 4(KSPI Conference 1), 251–256.
8. Mukaddas, A., & Shohbozbek, E. (2025). XIX–XX asr 1-yarmida O'zbekiston pedagogikasida milliylik tamoyilining rivojlanish imkoniyatlari. *Global Science Review*, 3(2), 89–94.
9. Goleman, D. (2006). *Social Intelligence: The New Science of Human Relationships*. Bantam Books, New York.
10. Выготский, Л. С. (1934). *Мышление и речь*. Государственное социально-экономическое издательство, Москва.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.